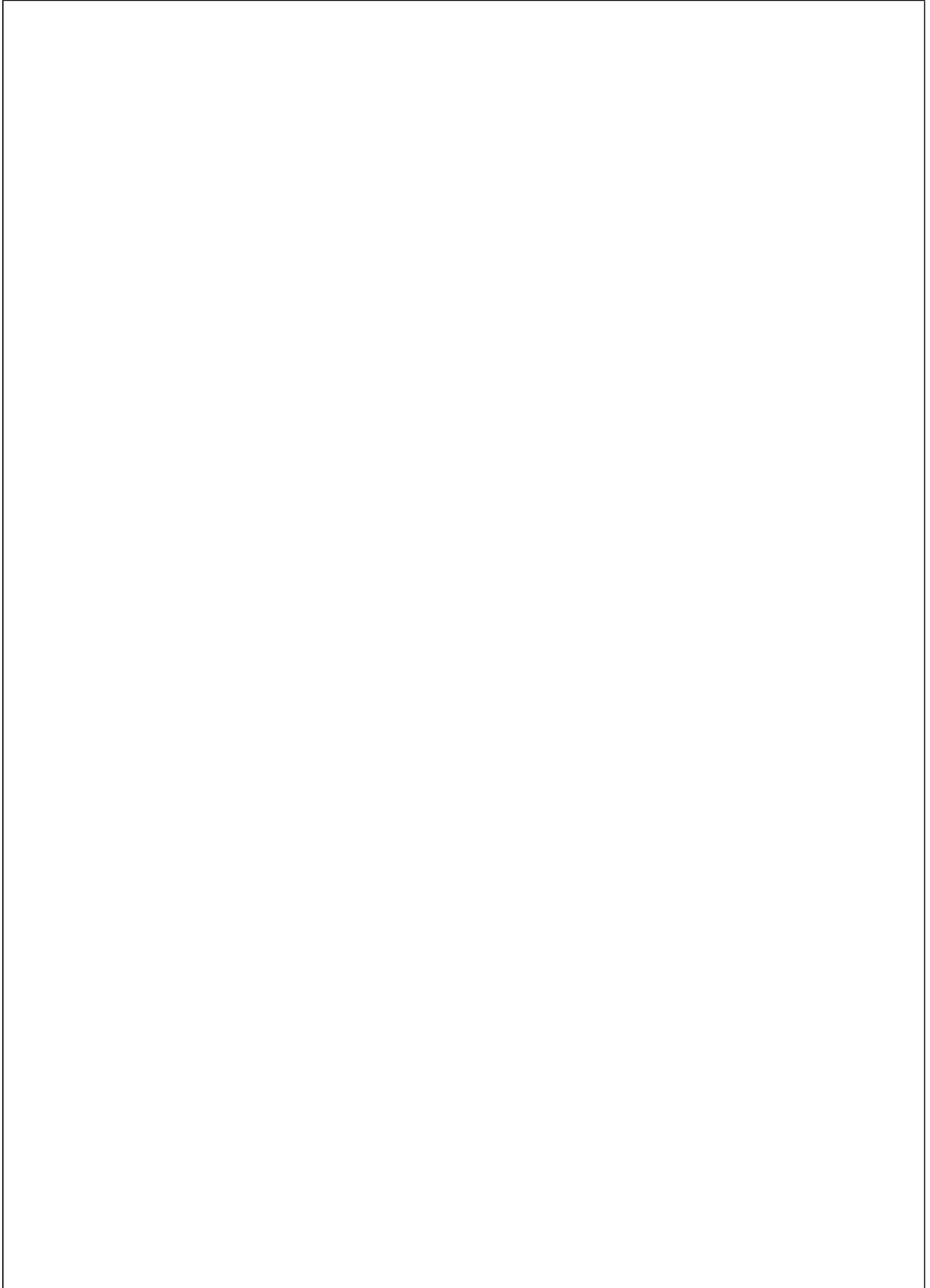

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/204624,Uroczystosci-ku-czci-ofiar-operacji-polskiej-NKWD-19371938.htm>

1
01.03.2026, 06:07

Uroczystości ku czci ofiar „operacji polskiej” NKWD 1937-1938

12 sierpnia 2024 roku przy Pomniku Poległym i Pomordowanym na Wschodzie odbyła się uroczystość ku czci ofiar „operacji polskiej” NKWD z lat 1937-1938

12.08.2024

Obchody rozpoczęły się od odegrania hymnu Rzeczypospolitej Polskiej oraz powitania zgromadzonych gości. Następnie głos zabrał minister Andrzej Dera, który w imieniu Prezydenta RP Andrzeja Dudy odczytał list okolicznościowy. Prezydent podkreślił tragiczne losy Polaków w Związku Sowieckim:

Wspominamy dzisiaj ofiarę ponad stu tysięcy Polaków, którzy stracili życie, kolejnych trzydziestu tysięcy skazanych na zsyłkę i milionów rodzin, które straciły najbliższych i po dziś dzień goją zadane wówczas rany. Pochylamy się nad rzeszami naszych rodaków, których narodowość w przedwojennej Rosji sowieckiej stała się piętnem. Propagandowo powiązano ją z kryterium klasowym, bo dla bolszewików Polacy byli po prostu „polskimi panami”, a każdy „polski pan” był kułakiem, czyli wrogiem komunistycznego państwa, zaocznie skazanym na śmierć lub wieloletnią zsyłkę.

Zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr hab. Karol Polejowski w swoim przemówieniu zaznaczył, że Związek Sowiecki ponosi pełną odpowiedzialność za zbrodnię ludobójstwa popełnioną na narodzie polskim.

Rosja sowiecka od samego początku swojego funkcjonowania była państwem bezprawia, a Polska jawiła się jako ten najgorszy wróg, bowiem to jedyne państwo, które pokonało Sowietów u bram Warszawy w roku 1920. Te prześladowania Polaków w Związku Sowieckim trwały więc od lat 20. Prześladowano Polaków za ich mowę, tradycję, religię. Zamykano kościoły, mordowano duchowieństwo – podkreślił dr hab. Karol Polejowski.

Po przemówieniach odbyła się modlitwa, w której udział wzięli duchowni reprezentujący różne wyznania. Na zakończenie uroczystości, przed Pomnikiem Poległym i Pomordowanym na Wschodzie złożono wieńce.

W wydarzeniu wzięli udział przedstawiciele władz państwowych, samorządowych, wojska oraz liczni goście, w tym: Sekretarz Stanu w Kancelarii Prezydenta Minister Andrzej Dera, wicemarszałek Sejmu RP Krzysztof Bosak i reprezentująca Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych Magdalena Sawka. Na uroczystości w imieniu Instytutu Pamięci Narodowej obecni byli zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski oraz dyrektor Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN Adam Siwek.

„Operacja polska” NKWD jest najbardziej nieobecnym w naszej narodowej pamięci ludobójstwem XX wieku. 11 sierpnia 1937 r. szef NKWD Nikołaj Jeżow podpisał – wcześniej zatwierdzony przez Biuro Polityczne Komitetu Centralnego WKP(b) z Józefem Stalinem na czele – rozkaz operacyjny

nr 00485. Rozpoczęte w jego wyniku systematyczne i masowe mordy oznaczały śmierć co najmniej 111 tys. osób uznanych za naszych rodaków. O takiej liczbie ofiar mówią dokumenty, ale była ona z pewnością większa. Niektórzy historycy piszą nawet o 200 tys. zamordowanych. Każdy Polak mieszkający wówczas w Związku Sowieckim mógł zostać uznany za szpiega i wroga rewolucji. NKWD przeprowadzało aresztowania według list przygotowanych przez administrację lokalną. Ciężkie podejrzanie o jakikolwiek związek z Polską, najdrobniejszy przejaw przywiązania do polskości czy wiary w zupełności wystarczały do tego, by zostać uznany za winnego. O przebiegu akcji Jeżow na bieżąco informował samego Józefa Stalina, który na doniesienia przekazane jesienią 1937 r. zareagował słowami: „Bardzo dobrze! Wykopujcie dalej i usuwajcie ten polski brud”. Najczęściej aresztowano mężczyzn, zazwyczaj w nocy. Śledztwa były pobieżne. Torturami zmuszano aresztowanych, by przyznawali się do rzekomych win i wydawali kolejne niewinne osoby. Skazanych mordowano najczęściej strzałem w tył głowy, głównie w podziemiach więzień NKWD lub podmiejskich lasach. Zwłoki wrzucano do wcześniej wykopanych dołów. Pozostali, którzy otrzymali łagodniejsze wyroki, trafiali do łagrów rozsianych na rozległych terenach całego Związku Sowieckiego. Wielu osadzonych zmarło z wycieńczenia, chorób lub w wyniku przemocy stosowanej przez stalinowskich oprawców. W 2016 r. ustawowo rozszerzono zakres działalności Instytutu Pamięci Narodowej o zbrodnie popełnione od 8 listopada 1917 r. W ten okres wpisała się „operacja polska” NKWD z lat 1937–1938, dzięki licznym inicjatywom podejmowanym przez IPN zaczynająca żyć w zbiorowej pamięci.

Ze wstępu dr. Jarosława Szarka, prezesa Instytutu Pamięci Narodowej do broszury o działaniach IPN dotyczących „operacji polskiej” NKWD

Polecamy:

- [Portal „Operacja polska” NKWD 1937-1938](#)
- [Henryk Głębocki: Operacja polska NKWD w mechanizmach Wielkiego Terroru 1937-1938](#)
- [„Operacja polska” na portalu Przyszanek Historia](#)
- [Wystawa Ofiary zbrodni. Operacja antypolska NKWD 1937-1938](#)
- [Publikacja „Wielki Terror: operacja polska 1937-1938”](#)
- [Publikacja „Bez winy i bez przyszłości. Losy członków rodzin „zdrajców ojczyzny” represjonowanych na mocy rozkazu NKWD nr 00486”](#)
- [„Biuletyn IPN” nr 7-8/2017](#)
- [Publikacja „Wielki Terror w sowieckiej Gruzji 1937-1938. Represje wobec Polaków”](#)
- [Publikacja „Zagłada Polaków w Związku Sowieckim. Od przewrotu bolszewickiego do »operacji polskiej«”](#)
- [Dodatki historyczne IPN poświęcone tzw. operacji polskiej NKWD 1937-1938](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Uroczystości